

СТАЛИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ НА ОСНОВІ КОНЦЕПЦІЇ КЛІМАТИЧНОЇ НЕЙТРАЛЬНОСТІ

В. П. ПЛАВАН

*Київський національний університет технологій та дизайну, вул. Мала Шияновська
(Немировича-Данченка), 2, Київ, 01011*

В статті показано, що забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти для всіх та заохочення можливості навчання впродовж усього життя це шлях для досягнення цілей сталого розвитку і кліматичної нейтральності. Втілення екологічної освіти до всіх сфер суспільного життя; широка обізнаність щодо причин і наслідків зміни клімату; інтеграція питань сталого розвитку і кліматичної нейтральності в існуючі дисциплінарні навчальні програми; популяризація кліматичної науки на основі міждисциплінарності сприятиме реалізації цілей сталого розвитку в Україні.

Руйнівні наслідки зміни клімату, із якими людство зіштовхується зараз та буде зіштовхуватись у майбутньому, роблять цю проблему невідкладним питанням порядку денного. Паризька угода, прийнята в 2015 році, має на меті посилити здатність країн боротися з наслідками зміни клімату за допомогою відповідних фінансових механізмів, нової технологічної бази та в рамках нарощування інтелектуального потенціалу в освіті, культурі, в соціально-політичній сфері [1].

Відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, затвердженої 7 грудня 2016 року [2], основою для вирішення проблеми зміни клімату є декарбонізація суспільства, тобто зменшення викидів CO₂. На 24 Сесії Конференції сторін Рамкової конвенції ООН з питань зміни клімату (COP24), яка відбулась 12 грудня 2018 року у м. Катовіце (Польща), 15 міжнародних організацій спільно оголосили про зобов'язання зробити свою діяльність кліматично нейтральною [3]. Організації почали вимірювати свої викиди парникових газів, зменшувати їх, наскільки це можливо, і намагатися компенсувати неминучі викиди. Зокрема, про свою прихильність до ідеї кліматичної нейтральності оголосили такі міжнародні організації, як Європейський банк реконструкції та розвитку, Європейський інвестиційний банк, Секретаріат Організації об'єднаних націй та інші. Сукупні дії цих

організацій є важливим прикладом, який може надихнути інші інституції. завдяки попередженню викидів більше 2 мільйонів тон CO₂ на рік.

Збільшення викидів діоксиду карбону, нестабільний клімат та прискорення втрати біорізноманіття вимагають невідкладних заходів. Освітня діяльність вже відіграє важливу роль у вирішенні цих проблем, не тільки через навчання студентів, але й використовуючи результати своїх наукових досліджень. Однак зараз спостерігається низька зацікавленість викладачів і студентів в організації «кліматичних» навчальних курсів, причиною тому є нерозуміння принципу кліматичної нейтральності і можливого внеску університетів в його реалізацію.

Впровадження знань про зміну клімату в зарубіжних університетах здійснюється через навчання та дослідження, питання зміни клімату висвітлюються в програмах бакалаврів, магістрів, аспірантів [4]. На думку вітчизняних науковців і громадськості [5], одним з важливих інструментів адаптації до глобальних змін клімату, виступають комунікативні, освітні програми, тобто способи інформування широкої громадськості про ці проблеми. Тобто наука і освіта виступають однією з передумов досягнення збалансованого (сталого) розвитку суспільства, і водночас є найважливішими інструментами ефективного управління, обґрунтованого прийняття рішень, розвитку демократії [5].

Мета роботи – розвиток науково-методичних основ та практичних рекомендації щодо впровадження принципів сталого екологічного розвитку і кліматичної нейтральності в діяльність закладів вищої освіти для зменшення або уникнення негативного впливу на довкілля.

Відповідно до Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30 вересня 2019 року № 722/2019 [6] визначаються три основні фактори сталого розвитку: соціальний, економічний та екологічний. Якщо більшість закладів вищої освіти постійно вживає заходів щодо економічного та соціального сталого розвитку в таких сферах як доступ до освіти незалежно від статі,

релігійних переконань, соціального становища чи якихось інших обмежень, расова рівність та усунення гендерного розриву в оплаті праці, то питання екологізації освітньої діяльності інколи залишаються поза увагою.

Стратегія сталого екологічного розвитку закладів вищої освіти як правило зосереджена на таких пріоритетних сферах: дослідження; освіта, соціальна робота та пропаганда сталого розвитку; зміни в інфраструктурі і стале використання ресурсів. Протягом останнього десятиліття помітно скорочено споживання енергії в університетських будівлях за рахунок модернізації системи ізоляції та освітлення в будівлях, встановлення ефективних систем опалення/ охолодження, зниження витрат на технічне обслуговування об'єктів університетської інфраструктури, посилення збору та переробки відходів (металу, паперу, пластику). Підтримка *ініціативи в галузі екологічного транспорту* ставить на меті обмеження викидів транспорту і включає рекламу пішохідних, велосипедних подорожей та громадського транспорту. *Стале використання ресурсів* здатне суттєво зменшити вплив нашого постачання і споживання ресурсів на стан навколишнього середовища, навіть більшою мірою ніж стале використання енергії. Зменшення впливу непередуманого постачання і споживання ресурсів можна досягти шляхом залучення всіх членів трудового колективу до зменшення використання ресурсів та мінімізації відходів. Отриманий *досвід пандемії* спонукав більшість університетів до переходу до більш екологічно стійких методів роботи. Зокрема, дистанційне навчання, віддалена робота та участь в нарадах, дистанційна участь у всіх конференціях, організованих і проведених університетами, сприяла зменшенню споживання ресурсів.

Відповідно до «Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року» [2] у запобіганні зміни клімату важливу роль відіграє широке інформування громадськості про наслідки зміни клімату, фактори впливу на клімат, механізми і практики протидії та

адаптації; упровадження відповідних освітніх програм на всіх рівнях формальної та неформальної освіти. У «Концепції екологічної освіти в Україні» наголошується [7-8], що екологічна освіта як цілісне культурологічне явище повинна спрямовуватися на формування екологічної культури, яка є складовою системи національного виховання молоді. Результатом набуття системних знань з питань сталого розвитку і кліматичної нейтральності є розуміння первинності законів природи щодо соціальних законів, усвідомлення зростання взаємозалежності і взаємовпливу природи і суспільства, особистої відповідальності за екологічні проблеми не лише свого регіону чи країни, а й світу загалом.

Втілення екологічної освіти до всіх сфер суспільного життя; широка обізнаність щодо причин і наслідків зміни клімату; інтеграція питань сталого розвитку і кліматичної нейтральності в існуючі дисциплінарні навчальні програми; популяризація кліматичної науки на основі міждисциплінарності сприятиме реалізації цілей сталого розвитку в Україні [7-8]. Дієвими інструментами для повноцінної реалізації концепції сталого екологічного розвитку і кліматичної нейтральності в освітній діяльності в Україні також може стати впровадження вимог екологічної стійкості та кліматичної нейтральності в управління та прийнятті рішень університетом; розробка системи звітності щодо заходів з екологічного сталого розвитку і кліматичної нейтральності; постійне заохочення співробітників і студентів до активної природоохоронної діяльності. Очікуваними результатами реалізації концепції сталого розвитку і кліматичної нейтральності є зменшення шкідливих викидів у навколишнє середовище [9], популяризація та розвиток зеленої економіки, циклічного виробництва та дбайливого природокористування, формування у студентської спільноти і працівників закладів вищої освіти відповідального ставлення до екологічних проблем та сталого розвитку.

Висновки

У роботі показано, що втілення екологічної освіти до всіх сфер суспільного життя; широка обізнаність щодо причин і наслідків зміни клімату; інтеграція питань сталого розвитку і кліматичної нейтральності в існуючі дисциплінарні навчальні програми; популяризація кліматичної науки на основі міждисциплінарності сприятиме реалізації цілей сталого розвитку в Україні. Дієвими інструментами для повноцінної реалізації концепції сталого екологічного розвитку і кліматичної нейтральності в освітній діяльності в Україні може стати: впровадження вимог екологічної стійкості та кліматичної нейтральності в управління та прийнятті рішень університетом; розробка системи звітності щодо заходів з екологічного сталого розвитку і кліматичної нейтральності; постійне заохочення співробітників і студентів до активної природоохоронної діяльності.

Література

1. Плаван В.П., Моргулець О.Б., Іщенко О.В., Коляда М.К. Концепція сталого екологічного розвитку і кліматичної нейтральності та її реалізація в освітній діяльності. *Екологічні науки*. **2022**, 6(45), 66-71.
2. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 932-р від 7.12.2016 [Online]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2016-%D1%80#n8>
3. United Nations Climate Change. At COP24, Leading International Organizations Commit to Climate Neutrality. UN Climate Press Release, 12.12.2018 <https://unfccc.int/news/at-cop24-leading-international-organizations-commit-to-climate-neutrality> (accessed 2023-10-09).
4. Дух О.І., Цицюра Н.І., Галаган О.К. Особливості формування у студентської молоді знань про зміни клімату. *Екологічні науки*. **2021**, 6(39), 214-217.
5. Санковська, І.М., Халаїм, О.О., Сіда, О.А. Освіта з питань зміни клімату в університетах України та світу. *В Екологічна освіта для сталого*

розвитку з питань зміни клімату у дошкільній, середній, позашкільній та вищій освіті України: короткий аналітичний огляд; ГО УЕК «Зелена Хвиля»; Київ, 2020; сс 15–19.

6. Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна», 2017. <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf> (accessed 2023-10-09).
7. Міністерство освіти і науки України. *Концепція екологічної освіти України*; Інформаційний збірник. по. 7; 2002; с. 3-23.
8. Люленко С.О., Подзерей Р.В. Формування екологічної компетентності особистості як одне з найголовніших завдань освіти сталого розвитку. *Екологічні науки*. **2022**, 3(42), 226-229.
9. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року. Закон України № 2697-VIII від 28.02.2019; Відомості Верховної Ради, № 16, 2019, ст. 70. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19> (дата звернення: 27.11.2021).